

TÜRKİYE'DE KAMU YÖNETİMİNİN DİJİTAL KÜLTÜR ÜZERİNE ETKİLERİ

Effects Of Public Administration On Digital Culture In Turkey

DOI: 10.58307/kaytek.1523213

Doç. Dr. Yusuf UYSAL / Kübra MALKOÇ YILMAZ

Özet

1990'lardan sonra internetin iletişim ve bilgi paylaşımı amacıyla kullanılmaya başlanmasından itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerindeki olağanüstü gelişmeler bireyleri, kurumları ve toplumları derinden etkilemiş, hayatın her alanında radikal değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına ve yeni kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kavramlardan biri olan dijital kültür, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisi ile edinilen yeni alışkanlıklar ve bireysel ve toplumsal hayatta görülen yaşam tarzı değişikliklerinin bütünüdür. Söz konusu değişim ve dönüşüme maruz kalan bireyler ve toplum dijital kültürün inşasında ve yaygınlaşmasında temel yapıyı oluştururken kamu yönetimleri de bu sürece kaçınılmaz olarak doğrudan ve/veya dolaylı bir şekilde müdahil olmaktadır. Kamu yönetiminin üstün emretme, düzenleme, denetleme ve rehberlik etme gibi rolleri göz önüne alındığında toplumu ve kamu yönetimini derinden etkileyen bilgi iletişim teknolojilerinin (BİT) gelişmesi ve dijital kültür oluşumu üzerinde çok önemli etkilerinin olması doğal bir durumdur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türk kamu yönetiminin dijital kültür oluşumu ve yaygınlaşması üzerine etkilerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada ikincil kaynak taraması ile veriler elde edilmiştir. Makale çalışmasında Türk kamu yönetiminin bir yandan BİT kullanımına ve yaygınlaşmasına odaklanan örgütsel yapısı ile diğer yandan mevzuat ve teknik altyapı düzenlemeleri ile dijital kültür oluşumunu etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Kültür, Dijital Dönüşüm, Kamu Yönetimi

Abstract

Since the 1990s, the extraordinary developments in information and communication technologies (ICT), initiated by the use of the internet for communication and information sharing, have profoundly impacted individuals, institutions, and societies. This has led to radical changes and transformations in all areas of life and the emergence of new concepts. One such concept, "digital culture," encompasses the new habits acquired through the influence of ICT and the lifestyle changes observed in both individual and social life. Individuals and society, exposed to this transformation, form the fundamental structure in the construction and spread of digital culture, while public administrations inevitably become involved in this process directly and/or indirectly. Given the commanding, regulatory, supervisory, and guiding roles of public administration, it is natural that the development of ICT, which deeply affects society and public administration, significantly impacts the formation of digital culture. In this context, the purpose of this study is to examine the effects of Turkish public administration on the formation and dissemination of digital culture. Using qualitative research methods, data were obtained through a review of secondary sources. The study concludes that Turkish public administration influences the formation of digital culture through its organizational structure, which focuses on the use and dissemination of ICT, as well as through regulatory and technical infrastructure adjustments.

Keywords: Digital Culture, Digital Transformation, Public Administration

Doç. Dr. Yusuf UYSAL

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü / ORCID No: 0000-0003-3872-3119 /

yusuf.uysal@dpu.edu.tr

Doktora Öğrencisi Kübra MALKOÇ YILMAZ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü / ORCID No: 0000-0001-6392-7610

kubramalkocuyilmazz@hotmail.com

GİRİŞ

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve özellikle 1990'lardan sonra internetin yaygınlaşması örneğine az rastlanan ve hayatın her alanında derin etkiler meydana getiren gelişmelerdir. Alışveriş ve ticari işlemlerden yeme-içme alışkanlıklarına, ulaşım ve iletişim imkânları ve şekillerinden zaman yönetimine tüm rutinler ve alışkanlıklar değişime uğrarken toplumun değer yargıları, algıları ve kültürel yapısı da bu gelişmelerden etkilenmiştir. Kültürün toplumların yaşayış biçimine, tarihsel olaylarına, dini veya toplumsal değerlerine göre şekillenen aynı zamanda iletişim aracılığıyla kendini var eden bir mekanizma olduğu göz önüne alındığında bilgi ve iletişim teknolojilerinden en çok etkilenen olgulardan biri olması daha net anlaşılabilir olmaktadır. Mobil cihazların iletişim vasıtası olmalarının yanında sosyal medya platformlarına erişim, yer ve yön tayini, bankacılık işlemleri, sağlıklı yaşam uygulamaları ve internete erişim ile tüm dijital dünyada bilgi alışverişi ve etkileşime imkân sağlamaları bu cihazların ve internetin hayatın tam merkezinde konumlanmasına yol açmıştır.

Neil Postman teknolojinin egemen olduğu yeni toplumu adlandırırken kültürün ve aklın hâkim olduğu toplumlar için "Teknopoli" kavramını kullanmıştır. Teknolojinin kutsanması olarak okunabilecek bu kavram, kültür ile teknolojinin iç içe olması ve kültürün teknoloji ile var olmasını ifade etmektedir (Postman, 1993: 71). Postman'ın "Teknopoli" kavramını tam olarak günümüzün teknoloji ve kültür arasındaki ilişkisini tanımlamak ve/veya kültürün teknolojiye teslim oluşunu vurgulamak amacıyla ortaya attığını ifade etmek mümkündür. Gerçekten de günümüzde kültürel yapıların, kültürel değerlerin, kültürel belleklerin, kültürel gelişmelerin ve kültürel kimliklerin teknolojinin yoğun etkisine maruz kaldığı bir süreç yaşandığı görülmektedir. Bu süreçte internet, dünyanın her yerinden çok çeşitli kültürleri ve fikirleri yansıtan milyonlarca insanı daha kolay ve hızlı birbirine bağlamış, insanların mekân ve kültür sınırlarının ötesinde birbirleriyle tanışmalarına olanak tanımıştır (Sadiku, Tembely and Musa, 2017: 33). Özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile kişiler ve kültürler arasındaki etkileşim farklı bir boyuta taşınmış, çevrim içi bir mobil cihazla geniş kitleleri etkileyebilecek yayınlar veya paylaşımlar yapmak mümkün hale gelmiştir. Öyle ki kişiler ve toplumlar için geçerli olan değer yargıları, algılar ve alışkanlıklar günümüz dünyasında yeniden şekillenmiş ve öncelik sıralamaları yeniden düzenlenmiştir. Bu süreç özellikle genç kuşak üzerinde etkisini gösterirken yeni mesleklerin ve kavramların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu kavramlardan biri dijital çağda başta internet ve BİT vasıtasıyla oluşturulan güçlü iletişim ve etkileşimin ortaya çıkardığı değerler bütününü ifade eden "Dijital kültür" dür. Bu kavram, mevcut kültürün üstünde veya bu kültürden tamamen farklı bir kültürü değil, kültürün dijitalleşme karşısında geçirdiği değişim ve dönüşümle meydana gelen yeni değerleri ifade etmektedir.

Dijital kültür unsurlarının ortaya çıkması, kabul görmesi, yaygınlaşması ve yerleşmesinde bireyler ve toplum temel rol oynarken bu süreçlerde sivil toplum ve özel sektör

kuruluşları da etkili olmaktadır. Ayrıca geniş çerçevede yasama, yürütme ve yargı güçleri olarak devletin ve dar çerçeve de ise kamu yönetimlerinin dijital kültür üzerinde emretme, düzenleme, denetleme, teşvik etme, altyapı tesisi ve rehberlik etme gibi çok boyutlu etkileri söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda kamu yönetimleri hem BİT’leri kendi örgütsel yapılarında kullanmalarıyla hem de bu teknolojilerin toplum tarafından kullanılmasında üstlendikleri rollerle dijital kültür oluşumunda oldukça önemli bir paya sahip olmaktadırlar.

Türk kamu yönetiminin dijital kültür oluşumu üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kültür ve dijital kültür kavramları kuramsal bağlamda incelenmektedir. İkinci bölümde ise Türkiye’de kamu yönetiminin dijital kültür oluşumuna etkileri “Doğrudan etkiler” ve “Dolaylı etkiler” başlıkları altında ele alınmaktadır. Kamu yönetiminin dijital kültür üzerine doğrudan etkileri “Kamu yönetiminin örgütsel yapısında düzenlemeler” ve “Kültür ve Turizm Bakanlığı ve dijital kültür” başlıkları altında incelenirken kamu yönetiminin dijital kültür üzerine dolaylı etkileri “Mevzuat düzenlemeleri”, “Teknik altyapı tesisi”, “Teknoloji kullanım teşvikleri”, “Zorunlu dijital işlemler” ve “Teknoloji temelli eğitim programları ve dersler” başlıkları altında incelenmektedir.

1. Kuramsal Çerçeve: Kültür ve Dijital Kültür Kavramları

Kültür, Latince kökenli bir kelime olup ekip biçmek anlamına gelen *cultura* kelimesinden türemiş ve daha sonraki dönemlerde *uygarlık* anlamında kullanılmıştır. Bu anlamın “Tarım toplumuna geçişle beraber yerleşik düzenin uygarlıklara temel oluşturması” şeklinde anlaşılması mümkündür (Çelik ve Leblebici, 2023: 602). Esasında insani bir eylem olan kültür, en geniş anlamıyla “Bir halkın yaşama tarzıdır” (Turan, 1994: 36; Bauman, 1998: 159). Başka bir tanıma göre ise kültür; insanın ortaya koyduğu ve içinde insanın var olduğu tüm gerçeklik, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir (Uygur, 2006: 17). Kültürün söz konusu tanımları, Kroeber ve Kluckhon tarafından 164 farklı tanımının derlendiği (Güvenç, 1979: 95-96) göz önüne alındığında bu kavramın toplumların tarihleriyle, siyasal yapılarıyla, gelişmişlik seviyeleriyle, teknolojik ilerlemeleriyle ve sosyal çevreleriyle ilgili olduğu; insanın sosyal çevresini, etrafında olup biteni, istek ve arzularının da etkisiyle anlamlandırabilme ve bunları diğer insanlarla etkileşim kurarak çeşitlendirebilmesine zemin oluşturduğu söylenebilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaşamı kökten değiştirdiği çağımızda kültür kavramı da dijitalleşmeden etkilenmiş, dijital dünyada kendine bir yer edinmiş ve dijital kültür kavramı doğmuştur. Dijital kültür, internet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber ortaya çıkan değerler ve kurallar bütünüdür bir ifadesidir (Deuze, 2006: 63). Bu kavram, in-

sanların ağ toplumu içerisinde iletişim kurmaları, bilgi alışverişinde bulunmaları ve bu etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan değerler bütünü olarak da tanımlanabilir (Çelik ve Leblebici, 2023: 605). Dijital kültür; internet ve sosyal medya aracılığıyla başkalarıyla iletişim kurabilme, teknoloji ve bilgi teknolojileri dünyasına girebilme yeteneğini ifade etmektedir (Faraj and Sharabi, 2021: 159). Dijital kaynaklardan gelen alışkanlıklar, uygulamalar ve sosyal etkileşimler dizisi olarak da ifade edilebilen dijital kültür, teknolojinin günlük yaşamda daha fazla yer almasıyla birlikte insanoğlunun yaşadığı çağın getirdiği yeniliklerin yarattığı yaşam tarzı ve alışkanlıklar bütünüdür. Dijital kültür, aynı zamanda bir kurumu diğerlerinden ayıran ve dijital dönüşümü yürüten bir kültür türü olarak da ifade edilmektedir **(Shahibi, Hussin and Wahab, 2023:1)**.

Dijital kültür kavramı, genel ve özel olarak iki ayrı şekilde kullanılmaktadır. Dijital kültürün bireylerin yaşamını kuşatan ve buna bağlı olarak da kültürel yapıyı değiştiren geniş çaplı etkisine, başka bir deyişle küreselliğine vurgu yapan şekline genel kullanım; sanal uzayda yer alan ve bireyler tarafından inşa edilen, üretilen ve sanat eserlerine kadar her türden kültür ürününe vurgu yapan şekli ise özel kullanımdır (Koç, 2022: 502-507). Dijital kültür projeleri, geniş bir kitleye yönelik bir vitrin görevi görmekte ve dinamik bir ortam yaratmaktadır. Başka bir deyişle küresel anlamda dijital kültür; kültürel değerlerin birikmesi, korunması ve potansiyel olarak yayılması için bir alan üretmektedir **(Svrydenko and Yatsenko, 2021:362)**. Bu nedenle, dijital kültürü yalnızca teknolojik gelişmeler çerçevesinde ifade etmek kavramı sığ bir düzeye indirgemek anlamına gelmektedir. Dijital kültürün gelişimi toplumun sosyal ve siyasal ortamına da bağlıdır. Birinci Sana-yi Devriminden itibaren sanayi ve teknoloji alanında meydana gelen ilerlemelerin aynı zamanda bireysel ve toplumsal hayatta da yansımaları olmuş, bu gelişmeler kültürel ürünlerin üretilme ve dağıtılma biçimlerindeki değişimleri tetiklemiştir. Özellikle günümüzde hızlı bir şekilde gelişen internet teknolojilerinin her alanda kullanılmaya başlanması Endüstri 4.0 döneminin kapılarını aralamıştır. Akıllı taşıtlar ve evler, yapay zekâ, blok zincir teknolojileri, artırılmış gerçeklik, büyük veri ve sosyal medya gibi teknolojik gelişmeler (Gül, 2018: 7-11) toplumu ve kültürü derinden etkilemiş ve şekillendirmiştir. Günümüzde dijital teknolojiler öylesine yaygın bir hal almıştır ki insanlar günlük hayatta bazen bu teknolojileri farkında bile olmadan kullanmaktadırlar. Dijitalleşme ile beraber çeşitli iletişim teknolojileri hayatın hemen her alanına nüfuz ederek iletişim platformlarının kullanım alanını çeşitlendirmiştir (Sarıtürk, 2022: 571). Günlük hayatta başta trafik kontrol sistemleri, finansal işlemler, ulaşım ve iletişim vasıtaları, iş süreçleri ve tıbbi hizmetler olmak üzere hayatın hemen her alanında teknolojinin ağırlığı ve etkinliği görülmektedir (Uzelac, 2008: 11).

İnternetin yaygınlaşması ve teknolojinin çok boyutlu bir hal almasıyla beraber insanların bilgiye erişme ve bilgiyi kullanma olanakları çeşitlenmiştir. Bu çeşitlilikle beraber kültürel ve toplumsal yapılarda değişimler hızlanmış, bireylerin günlük rutinlerinden yaşam ve giyim tarzlarına kadar insan tutumunu etkileyen yeni bir alan meydana gel-

miştir (Palfrey and Gasser, 2008: 5). Söz konusu gelişmeler yeni kültür anlayışlarının ortaya çıkmasına ve kökleşmesine zemin hazırlamıştır. Çünkü bu değişimler aynı zamanda toplumun kabulünü de gerektirdiğinden zamanla toplumsal arenada teknolojiyi kabullenme, kullanma ve değişime ayak uydurma çabaları yeni değerlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda teknolojinin insan yaşamının hemen her alanına girmesi ve yer edinmesi insanların hayatını da değiştirmiş, kültürel yapının ve değer yargıların etkilenmesine neden olarak toplumsal değişimin en temel itici güçlerinden birini oluşturmuştur.

İnternet ve dijitalleşmenin yaygınlaşmaya başladığı dönemler olan 1990’lı yıllarda ortaya çıkan ve ilk başlarda “Siber kültür” olarak adlandırılan dijital kültür kavramı, internet teknolojilerini temel alan yeni bir kültürel model olarak internet vasıtasıyla gelişen ve dönüşen kültürel ürünlerin bir toplamı olarak ifade edilmiştir (Ardévol, 2005: 1-3). Dijital kültürün gelişiminin temel itici güçlerinden biri mobil cihazların artan kullanımı olmuştur. Akıllı telefonlar ve cihazlar yaygınlaştıkça kuruluşlar dijital kültürlerini giderek daha fazla hareket halinde çalışanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlamak zorunda kalmışlardır. Dijital kültürün evriminin bir başka itici gücü de müşteri deneyimine artan ilgi olmuştur (Okasha, 2023). Bu dönemde hizmetlerin yanı sıra küresel fikir, insan ve sermaye alışverişine katkıda bulunan küreselleşme; kültürel çeşitlilik ve kültürlerin karşılıklı nüfuzu, yeni ürünler, yeni gelenekler ve çoklu kimliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Saparova et al., 2023: 58). Dijitalleşme aynı zamanda modern zamanların yaşam tarzıyla belli bir yaşam biçiminin oluşmasına katkı sağlayan değerler bütününe oluşmasına neden olmuş ve bu değerler bütünü bir anlamlandırma sürecinin çıktısı olarak dijital kültürü meydana getirmiştir (Çelik, 2023: 73-74).

Günümüzde teknoloji ve dijitalleşmenin kültürel yapı üzerindeki etkisinin oldukça güçlü bir şekilde hissedilmesinde rol oynayan en önemli faktörlerden biri sosyal medyadır. Fiziksel çekiciliğin önemi arttıkça sosyal medyaya katılmak, çevrimiçi kültürlerde kendini sunma taktiği ve davranışı haline gelmiştir (Stokes and Price, 2017: 161). Bu durum sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla daha somut bir şekilde kendini göstermektedir. Daha önceki kültürel gelişimler daha çok orta ve üst sınıflarla sınırlı kalmış olsa da modern toplum dijital medyayı kullanarak bu ayrıcalıklı kültürel ayrımın ötesine geçme potansiyeli taşımaktadır (Rikakis, Kelliher and Lehrer, 2013: 50). Bu bakımdan sosyal medya; günlük ve sıradan aktivitelerden toplumsal hareketlere kadar her dereceden insan ve toplum davranışları, insanların tasarruf ve tüketim alışkanlıkları, aile ve arkadaş grupları arası ilişkileri, çalışma ve meslek edinme gibi hayatın her alanında kültürel değerlerde köklü değişimler yaşanmasına yol açmaktadır. Bu durum, görsel kültür odaklı bir kimlik inşasının her geçen gün daha fazla yaygınlık kazanmasına sebep olmakta, kültürel değerlerin dijital ortamda ifade edilmesi daha popüler hale gelmektedir. Örneğin, internetin çoğunluklu amaçlar için kullanılmasıyla beraber ortaya siber topluluklar ve gruplar çıkmıştır. Sosyal medya kullanıcıları bu gruplara üye olup fikir

alışverişinde bulunarak sosyal bir ortam oluşturmaktadır. Grupların birleştirilmesiyle bireylerin daha özgür ve demokratik hissettiği ileri sürülmektedir (Çöteli, 2019: 5). 21. yüzyılda sosyal medyanın devrimsel nitelik taşıyan bu gelişimi büyük değişikliklere yol açmakta, tüketici kaynaklı içerikler ilgi çekici olgular olarak ortaya çıkmaktadır (Williams et al., 2012: 127).

İnternet ve sosyal medyanın günlük iletişim aracı olarak aktif ve yaygın olarak kullanımı yalnızca kişilerarası iletişimde zaman-mekân bağlamında bir değişiklik başlatmakla kalmamakta, aynı zamanda kullanıcıların kişisel kimliğini, kişilerarası iletişim modlarını ve ortamlarını da dönüştürmektedir (**Saparova et al., 2023: 60**). Söz konusu platformların en yaygın bir şekilde genç kuşak tarafından kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki gençler arasında sosyal medya kullanım oranları ve süreleri sürekli artış eğilimindedir. Gençlerin %25'inin sadece bir sosyal medya platformunda geçirdikleri süre günde 5 saatten fazladır. Kullanılan diğer platformlarda geçirilen zamanla birlikte bu sürenin çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Üniversite öğrencilerinin %50,27'si kendini sosyal medya bağımlısı olarak nitelerken lise öğrencilerinde bu oran %28,33 seviyesindedir (Uysal, 2020a: 83). Bu veriler sosyal medya ve internetin artık hayatın ayrılmaz bir parçası olduğunu, gençler tarafından daha yoğun ve yaygın kullanımı da gelecekte hayatın her alanında daha fazla yer alacağını göstermektedir. Böylece insanların kendilerini özgürce ifade edebildikleri sosyal medya mecraları, yeni norm ve değerlerin belirlenmesinde kilit rol oynamış ve dijital kültürün temel unsurlarını oluşturmuştur. Dijital kültür, bilgiye erişimi hızlandırdığı ve hayatı kolaylaştırdığı için toplumda da öne çıkmaktadır. Teknolojinin kendisine odaklanan dijital kültür; günümüz toplumundaki değerlere, anlaşmalara, düşüncelere ve insanların nasıl iletişim kurduğuna atıfta bulunmaktadır (**Shahibi, Hussin and Wahab, 2023:1**). Örneğin; sosyal medya platformu olan Facebook'taki "Beğen" simgesi, videolar için "Oynat" düğmesi, "Kablosuz sinyal simgesi" veya X platformu kaynaklı "Hashtag" sembolü dünya çapında yaygın olarak tanınan ve kullanılan dijital kültürün görsel sembol örnekleridir (Brainly, 2024). Son dönemlerde sıkça gündeme gelen Non Fungible Tokens'lar (NFT) da dijital kültür ürünlerine örnek olarak gösterilebilirler. NFT'ler, sanal ortamda üretilen eşsiz/biricik sanal sanat eserlerini fiziksel ürünmüş gibi satılabilir varlıklar haline getiren dijital sertifikalardır. Blokzincir teknolojisine dayanan bu teknoloji sayesinde dijital ortamda eser üreten kişiler bu eserlerini şifreli bir imza ile işaretlemekte ve böylece bir başkasının eser üzerinde hak iddia etmesini engellemektedir (Koç, 2022: 509).

Bu bağlamda dijital kültürün özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Rab, 2015: 17; Lang, Shang and Vragov, 2009: 33):

Dijital okuryazarlık: Bilgiyi değerlendirmek ve sıralamak için yeni bilgi ve iletişim ortamlarını kullanmayı içermektedir.

Kaynaktan uzaklaşma: Dijital formlar, geleneksel (ana) kaynaklarından bağımsız hale gelebilmekte ve bu dijital dünyada yeni suüstimallere sebep olabilmektedirler.

Kalıcılık: Dijital dünyada yapılan her şeyin iz bırakması anlamına gelmektedir.

Kopyalanabilirlik: Dijital bilgi ve ürünlerin kolaylıkla kopyalanabilir ve çoğaltılabilir olmasıdır.

Anlıklık: Dijital ortamda bilginin anında gönderilip alınabilmesini ifade etmektedir.

Güvensizlik: Dijital ortamların aynı zamanda bir güvenlik sorununu beraberinde getirdiği, başka bir deyişle bilgi toplumunun risk toplumu olduğuna vurgu yapmaktadır.

Dijital kültürün dört ana boyutundan bahsedilmektedir. Bunlar; dijital kültür katılımı, dijital kültür tutarlılığı, dijital kültürün uyarlanabilirliği ve dijital kültürün misyonudur (Haroun El. Rashied et al., 2022: 269). Bu boyutlar dijital kültüre tüm unsurların katılımı, dijital kültür unsurlarının birbiri ile olan uyumu ve tutarlılığı, dijital kültürün gelişmelere ve yeni durumlara uyarlanabilirliği ve nasıl bir görev gerçekleştirdiği ile ilgilidir. Bu boyutlar bir bütün olarak göz önüne alındığında dijital kültürü geliştirirken dijitalleşmenin önündeki bazı engellere de işaret ettikleri söylenebilir. Bu engeller; organizasyon kültürü, insan ve teknik yeterlilik konularındaki eksikliklerdir. Örgütsel değişim yönetimine yatırım yapmanın yanı sıra kültür ve zihniyetteki değişikliklerle örgüt kültürünün yavaş yavaş dönüştürülebilmesi mümkündür. Ancak organizasyon kültürünün değişmesi ve etkilenmesi en zor kısımdır (Jantti and Hyvarinen, 2018: 4).

Dijital kültür; mevcut kültüre bir alternatif olma veya mevcut kültür yapısını yerinden etme iddiasında olmadan onun üzerine inşa edilerek gelişmekte, ilgili kültürle beraber toplumun uyum sağlaması gereken veya beklenen bir değerler bütünüdür. Bu özelliği göz önüne alındığında dijital kültürün inşası ve gelişiminin birden fazla bağımlı değişkene sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu değişkenlerin başında dijital kültür değerlerinin ortaya çıkması, kabullenilmesi ve yaşatılmasında en büyük role sahip toplum gelirirken, kar amacı güden özel sektör kişi ve kuruluşları ile kar amacı gütmeyen topluma hizmet amacıyla olan sivil toplum kuruluşları da sayılmalıdır. Elbette kamu yönetimleri de “Uygulayıcı”, “Düzenleyici” ve “Denetleyici” vasıflarıyla dijital kültür oluşumu ve yaygınlaşması süreçlerinde doğrudan veya dolaylı olarak önemli roller üstlenmektedirler.

2. KAMU YÖNETİMİNİN DİJİTAL KÜLTÜR ÜZERİNE ETKİLERİ

Dijital kültür ve kamu yönetimi ilişkisinde ilk akla gelen husus günümüzde hayatın her alanında yaygın olarak kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerinin kaçınılmaz olarak kamu yönetimini de etkilemiş olmasıdır. Teknoloji temelli öğrenen makinalar ve akıllı cihazlar hizmet sunma noktasında ilk önce özel sektörün daha sonra kamu sektörünün ilgi alanına girmiş ve sağladığı avantajlarla her geçen gün daha fazla vazgeçilmez olmuşlardır. Kamusal hizmetlerin sunumunda işlemlerin internet ortamında hızlı bir şekilde yapılabilmesi, bilgi içerikli belgelere kolay erişim ve dokümanların dijital ortam-

larda kolay arşivlenmesi gibi işlemler dijitalleşmenin ve teknoloji merkezli bir anlayışın ilk akla gelen faydaları olarak sayılabilir (Göçoğlu, 2020: 616). Özellikle hızlı kentleşmeye bağlı olarak sağlık, eğitim, güvenlik, ulaşım gibi çeşitli hizmet alanlarında ortaya çıkan sorunların yönetimi bilgi ve iletişim imkânları vasıtasıyla daha kolay gerçekleştirilebilmektedir. Nüfusun giderek arttığı, fiziki ülke sınırlarının özellikle küreselleşme ile beraber sanal sınırlar boyutuna evrildiği günümüz dünyasında teknoloji temelli gelişim kaydetmek kamu yönetimleri için de bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır (Taş, Uçacak ve Çiçek, 2017: 2305).

Kamu yönetiminde BİT'lerin kullanımı gereksiz bürokratik işlemlerin sebep olduğu ve verimsizliği azaltmayı hedeflediğinden günümüzde devletler "Dijital çağda yönetim" fikrine yaklaşmaktadırlar. Kamu hizmetlerinin değişen dünya koşullarına uygun ve verimli hale getirilmesi çabaları vatandaş memnuniyeti için oldukça önemli görülmektedir. Dolayısıyla kamu kurumları, dijitalleşmeye olumlu yönde bakmakta ve kısmen ya da tamamen dijital kurumlara dönüşmede bir takım engellere rağmen istekli davranmaktadırlar (Buffat, 2015: 150). Çünkü BİT odaklı bir kamu hizmeti ekosisteminin tesisi günümüzde istekli olmanın ötesinde bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Bu zorunluluk sadece uygulamada değil kamu yönetimi disiplini içinde bulunan söylem ve paradigma değişimleriyle de paralellik arz etmektedir. Örneğin, kamudaki hantal bürokrasiyi azaltmak için özel sektöre ait olan yaklaşımların kamu sektöründe de uygulanmasını gerekli gören Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı kamu kurum ve hizmetlerinde teknoloji kullanım zorunluluğuna işaret etmektedir. Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışının piyasaya minimum müdahale, sivil toplum kuruluşları ile özel sektör işbirliği, süreçlerden ziyade çıktılara odaklanma ve küçük ama etkin bir kamu yönetimi gibi ilkeleri düşünüldüğünde kamu hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanmanın kaçınılmaz olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir (Uysal, 2020b: 121). Ayrıca, Yeni Kamu İşletmeciliği eleştirisi çerçevesinde 2000'li yılların ortalarından itibaren ortaya çıkan ve toplum merkezli bir kamu hizmeti anlayışını savunan "Dijital Çağ Yönetimi" yaklaşımı da e-Devlet ve yönetim ilkelerinin üzerinde düşünsel temelleri atılmış bir yaklaşımı ifade etmektedir (Dunleavy et al., 2005: 480).

Kamu yönetimi ve dijital kültür ilişkisi sadece kamu hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımıyla meydana gelen kültürel değişim ve dönüşümle sınırlı kalmamakta aynı zamanda kamu örgütlenmelerindeki dijital dönüşümün meydana getirdiği yeni uygulamalarla kurumların da etkilendiği bir süreci ifade etmektedir. Bu bağlamda hem toplum yaşamına hem de kurumlara işleyen dijitalleşme uygulamaları dijital kültürün oluşumunda ve gelişiminde etkili olmaktadır. Örgüt içerisinde faaliyetlerini yürüten kurum çalışanları dijital mecralarda faaliyetlerini gerçekleştirirken aynı zamanda inançlarını, değer yargılarını ve anlayışlarını da şekillendirmektedirler. Dijitalleşmenin norm ve pratikleri ve buna bağlı olarak yeni deneyimlerin getirmiş olduğu

bir değişim süreci biçimlenmektedir. Kurum çalışanlarının davranışlarının ve sosyal algılarının şekillendiği bu noktada dijital kültür de oluşmakta, şekillenmekte ve gelişmektedir. Çünkü bir kuruluşun kültürü çalışanların norm ve değerlere ilişkin algısını olumlu yönde etkileyerek onların bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal deneyimlerini biçimlendirmektedir (Abhari et al., 2021: 4).

Bu bağlamda dijital kültürün oluşumu, kamu yönetimi ve toplum arasında gerçekleşen dinamik bir sürecin eseri olarak şekillenmektedir. Karşılıklı etkileşim süreci yalnızca teknoloji entegrasyonunun ve gerekli altyapıların sağlanması ile değil örgüt çalışanlarının ve dolaylı olarak toplumdaki bireylerin teknolojik gelişmeleri kabullenmesi ve bu gelişmelere ayak uydurabilmesi ile gelişmektedir. Çünkü dijital kültürün işbirlikçi olma, müşteri odaklılık, esneklik gibi olgulara sahip olması bakımından sadece teknoloji temelli bir dönüşüme işaret etmediği, içerisinde sosyal ilişkilere yönelik özellikler barındırdığı bilinmektedir (Rowles and Brown, 2017: 219). O halde kamu yönetimlerinin toplumun dijital kültür oluşumunda oynadığı rol ve karşılıklı ilişkiler, tek yönlü bir süreç olarak algılanmayıp dijital dönüşüm gerçekleştirilirken bu dinamiklik ve etkileşim göz önünde bulundurulmalıdır.

Yukarıda açıklamalardan kamu yönetiminin dijital kültür üzerine etkilerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dijital kültür atmosferinde gerçekleştirilen kamu hizmetleri; etkinlik, verimlilik, şeffaflık, zaman ve mali yönden tasarruf, vatan-daş memnuniyeti gibi pek çok olumlu sonuçlar oluştururken söz konusu kamu gücünün üstün otoritesini kullanma yetkisine sahip olan kamu yönetimleri de düzenleme, denetleme, rehberlik etme, yasaklama, zorunlu tutma gibi yöntemlerle dijital kültür oluşumuna etki etmektedirler. Bu bağlamda kamu yönetimi, bilgi ve iletişim teknolojilerini yönetmek ve geliştirmek amacıyla örgütsel yapısında kurum ve/veya birimler oluşturmak ve bu yapılar aracılığıyla faaliyetlerde bulunmak gibi *doğrudan* veya mevzuat düzenlemeleri yapmak, teknolojik altyapının oluşturulmasını sağlamak, bazı kamu hizmetlerinin sunumunda dijital ortamları kullanma zorunluluğu getirmek, BİT’leri kullanmaya teşvik etmek, okullarda ve çeşitli kurslarda teknoloji ve dijitalleşme dersleri ile bu alanda temel eğitimlerin alınmasını sağlamak gibi işlemlerle *dolaylı* olarak dijital kültürün oluşumuna etki etmektedir.

2.1. Kamu Yönetiminin Dijital Kültür Üzerine Doğrudan Etkileri

2.1.1. Kamu Yönetiminin Örgütsel Yapısında Düzenlemeler. Özellikle son 30 yılda hükümetler, güncel BİT ve internet konusunda kamu yönetimi örgütünde yeni yapılanmalara gitmişler ve yeni görev dağılımları yapılmışlardır. Bu girişimler genel olarak internetin ve BİT’lerin hem kamu yönetimi birimlerine hem de toplumun her kesimine ulaştırılarak etkin kullanımının sağlanması, dijital dönüşümün gerçekleştirilmesi, teknolojik altyapı ile desteklenen kamu hizmetlerinde kalitenin yükseltilmesi, teknoloji ve dijital okuryazarlığın geliştirilmesi ve bu gelişimin toplumun kültürel yapısına zarar vermeden teknolojinin faydalı yönlerine odaklanılarak gerçekleştirilmesi gibi amaçlar-

la yapılmıştır. Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bilgi ve iletişim teknolojilerinin altyapısının hazırlanması, kullanımı ve yaygınlaştırılmasında uygulama, rehberlik etme, düzenleme, denetleme, koordinasyon sağlama gibi görevlerle oluşturulmuş başlıca yapılardır.

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi

Gelişen teknolojiler, toplumsal talepler ve kamu sektöründeki reform eğilimleri doğrultusunda farklı kurumlar altında ayrı ayrı sürdürülen dijital dönüşüm (e-Devlet), siber güvenlik, milli teknolojiler, büyük veri ve yapay zekâ ile ilgili çalışmaların tek çatı altında toplanması amacıyla, 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren bir (1) Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi kurulmuştur (CB Dijital Dönüşüm Ofisi, 2024). Başka bir deyişle Ofisin kuruluş amacı kamu hizmetlerinin dijital ortama aktarılmasında e-Devlet Kapısının daha etkin kullanılarak katma değeri yüksek, nitelikli ve bütünlük hizmetlerin hayata geçirilmesi, teknoloji üretimi ve dijital dönüşümde milli imkânlar ve kaynakların kullanılması suretiyle dışa bağımlılığın en aza indirilmesidir (Uysal, Kurban ve Çiğman, 2023: 221). Söz konusu amaçların gerçekleştirilebilmesi için Ofis tarafından e-Yazışma, KamuNet ve KAYSİS gibi birçok proje yürütülmektedir. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin dijital kültür oluşumuna katkı sunma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilebilecek bazı projelerin isimleri ve amaçları şu şekilde sıralanabilir: (CB Dijital Dönüşüm Ofisi, 2024)

Açık Veri: Kamu kurumlarının ürettikleri verilerin kişisel veri, ulusal sır ve ticari sırların mahremiyet ilkeleri dikkate alınarak paylaşılması ve bu doğrultuda kurum ve kuruluşlarda şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin benimsenmesi,

Dijital Türkiye: Dijital Türkiye Portalında katma değeri yüksek hizmet sayısının artırılması, bu hizmetlerin kapsamının genişletilmesi ve vatandaşların Dijital Türkiye Portalını kullanımının kolaylaştırılması,

Tek Durak: Hizmet sunum kanallarının iyileştirilerek çeşitliliğin arttırılması, dezavantajlı kesimler başta olmak üzere tüm vatandaşların kamu hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması,

Ulusal Veri Sözlüğü Projesi: Kamu kurumları arasında ortak bir dil oluşturulması, ulusal veri envanterinin hazırlanması, e-Devlet veri sözlüğünün oluşturulması, verilerin standartlaştırılarak tekil hale getirilmesi,

81 İlde 81 Siber Kahraman Projesi: Türkiye genelinde siber güvenlik alanında düzenlenen etkinliklerle yetenekli gençlerin ülkenin geleceğine hazırlanması.

Bu projelerle bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirilip yaygınlaştırılırken milli değerlerin

korunması, dijital kamu hizmetlerinde koordinasyonun ve bütünlüğün sağlanması, Türk toplumuna ve kamu yönetimine özgü hizmetlerin geliştirilmesi ve kültürel değerleri ve yapıyı yaşatacak gelecek nesillerin yetiştirilmesi gibi amaçların taşındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Ofis tarafından Türkiye’nin e-Devletten dijital devlete geçişi aşamasında gelecek dönemlerde yol haritasını ortaya koyacak olan yeni “Dijital Devlet Stratejisi” hazırlık çalışmalarının devam ettirilmesi de oldukça önemlidir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

“5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu”nun 5. maddesinde Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının görevleri sayılmıştır. Bu görevler arasında bilgi toplumuna dönüşümün desteklenmesini sağlamaya yönelik hedef, ilke ve politikaların belirlenmesi ve bu amaçla teşvik edici tedbirlerin alınması; elektronik haberleşme alt yapısı, şebeke ve hizmetlerinin teknik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara, kamu yararına ve milli güvenlik amaçlarına uygun olarak kurulması ve geliştirilmesi; elektronik haberleşme cihazları bakımından yerli üretimi özendirici tedbirleri almaya yönelik politikalara katkıda bulunulması; ulusal siber güvenliğin sağlanması amacıyla politika, strateji ve hedeflerin belirlenmesi ve yerli tasarım ve üretimin teşvik edilmesi sayılmıştır (CB Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024). Söz konusu görevler incelendiğinde “Bilgi toplumuna dönüşüm”, “Kamu yararı ve milli güvenlik”, “Yerli üretim ve tasarım” gibi kavramlar dikkat çekmektedir. Esasında bu kavramlarla Bakanlığın uhdesindeki kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerli ve milli kaynaklara yönelerek bu kaynakları koruma, milli güvenlik ve kamu yararının ön planda tutulmasına yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Bakanlık bir yandan bilgi toplumuna dönüşümü gerçekleştirmeye çalışırken diğer yandan bunu ulusal kaynak ve değerler temelinde sağlamayı amaçlamakta, başka bir deyişle uygulamadaki milli ve kültürel değerlerin dijital ortama aktarılmasıyla dijital kültür oluşumu ve korunması konusunda bir rol üstelenmiş olmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Türkiye’nin sanayi ve teknoloji alanındaki politikalarını oluşturmak, düzenlemek ve uygulamakla yükümlü olan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla sanayi ve teknoloji sektörlerinin teşvik ve desteklenmesinden de sorumludur. Bakanlığın teknoloji üretimi ve kullanımının artırılması amacını taşıyan söz konusu görevleri dijitalleşmenin artması ve yaygınlaşmasının yanında dijital kültürün oluşması ve gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Bu katkı Bakanlık tarafından yürütülen uygulama ve projeler vasıtasıyla somutlaşmaktadır. Bu projelerden bazıları; Teknoyatırım, Girişimci Bilgi Sistemi (GBS), Onaylanmış Kuruluşlar ve Teknik Servisler Bilgi Sistemi (ONTEK), Piyasa Gözetimi ve Denetimi (PGD), LONCA, Kalkınma Kütüphanesi, Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi (KAYS9, Yatırıma Destek, Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri (YERSİS), Dijital Verimlilik Kütüphanesi, Verimlilik Proje Ödülleri, Laboratuvar ve Araştırma Altyapısı Bilgi Sistemi (LABS), Kamu Bilişim Portalı, Yatırım Haritası Uygulaması şeklinde sayılabilir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2024).

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Kurumun görev ve amaçları “2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun” ile düzenlenmiştir. Kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli bir kurum olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Türkiye’nin sektörel anlamda ilk düzenleyici kurumudur. Bu Kurum internet ortamında yaşanabilecek muhtemel sorunlara karşı denetleyici bir rol üstlenerek yasal olmayan içeriklerin ihbarı, erişim engelleme kararlarına itiraz, özel hayatın gizliliğinin ihlali gibi çalışma alanlarına destek vermektedir. Kurum elektronik haberleşme ve bilgi teknolojileri alanında yetkilendirme, denetleme, uzlaştırma, tüketici haklarının korunması, rekabet ortamının sağlanması ve teknik düzenlemeler gibi görevleri yerine getirmektedir (BTK, 2024). Görüldüğü üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, elektronik haberleşme ve bilgi teknolojileri alanında tüm faaliyetlerin düzenlenmesinden ve denetlenmesinden sorumlu olup bu teknolojilerin zararlı etkilerinin önlenmesiyle kültürel değerlerin korunması noktasında da esas yetkili kurumdur. Başka bir deyişle Kurum, teknoloji ve kültür ilişkisinde teknolojinin kültürel yapıda meydana getireceği olası zararların önüne geçilmesi ve BİT’lerin kültürel yapıyla uyumu ile dijital kültür oluşumunun sağlanmasına katkı sunmaktadır.

2.1.2. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Dijital Kültür. Milli, tarihi ve kültürel değerleri korumak, yaşatmak ve tanıtmak ve bu suretle milli bütünlüğün güçlenmesine katkıda bulunmak amacıyla olan Kültür ve Turizm Bakanlığı dijital kültürün oluşması ve yaygınlaşması konusunda önemli faaliyetler yürütmektedir. Bakanlığın kültürel değerlerin dijital ortama aktarılması konusundaki çalışmalarında önemli ilerlemeler sağlanmış ve gün geçtikçe bu çalışmaların sayısında ve kapsamında artışlar gözlemlenmiştir. Bu konuda ilk olarak zikredilmesi gereken Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan “Türkiye Kültür Portalı”nın oluşturulmasıdır.

2015 yılında yayın hayatına başlayan Türkiye Kültür Portalı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinden ve çeşitli kamu kurumlarından sağlanan ve çok geniş bir yelpaze altında toplanabilecek bilgileri doküman, fotoğraf, video ve ses dosyası formatlarında kullanıcılarına sunmaktadır. Portalın illere özel bölümünde 81 ilin tarihçesi, coğrafi yapısı, iklimi, gezilecek yerleri, geleneksel mutfak, konaklanacak yerleri, sit alanları, anıtları, kültür atlası, turizm aktiviteleri, fotoğraflar ve seyahat hatırası gibi başlıklar altında detaylı bir şekilde görsellerle anlatılmaktadır. Ayrıca portal üzerinde arkeoloji ve tarih, dil ve edebiyat, geleneksel mutfak, gezilecek yerler, halk kültürü, kültürel miraslarımız, sanat, turizm aktiviteleri, UNESCO’da Türkiye, müzeler, coğrafi işaretli ürünler ve Türk süsleme sanatları bölümlerinde, konularının uzmanları tarafından kaleme alınmış metinler ile çok sayıda makale, e-kitap, fotoğraf ve videoya da yer verilmektedir. Bunlardan başka Portalda, Kültür Portalının en kapsamlı görsel-işitsel arşivini oluşturan “Medya kütüphanesi bölümü”, Kültür Portalının içeriğinde yer alan tüm verilerin hari-

ta üzerinde erişimini kolaylaştıran “Haritada keşfet” bölümleri kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024c).

Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bazı mobil uygulamaların geliştirilmiş olması hayatın ve dijitalleşmenin doğal akışına ayak uydurmak bakımından önemlidir. Bazı önemli mobil uygulamalar “Sanat Cepte”, “Etkin Kütüphanem”, “Bandrol Sorgulama”, “Türkiye’nin Müzeleri”, “EKitabım”, “Konuşan Kitaplık”, “Müzelerin Sesi”, “Film Mirasım” olarak sıralanabilir. Tablo 1’de Bakanlık tarafından geliştirilmiş mobil uygulamalar ve açıklamalarına yer verilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024a).

Tablo 1: Kültür ve Turizm Bakanlığı Mobil Uygulamaları

Sanat Cepte	Bakanlığa bağlı sanat birimleri tarafından gerçekleştirilecek sanat etkinliklerinin duyurulması ve etkinlik biletlerinin temin edilmesi amaçlanmıştır. Bu uygulama ile kullanıcıların bütün sanat etkinliklerine hızlı ulaşmaları, takvimlerinde işaretleyebilmeleri, duyuruları çevrimiçi alabilmeleri ve istedikleri etkinlik bilgilerini detaylı bir şekilde görebilmeleri mümkündür.
Etkin Kütüphanem	Halk Kütüphanelerinde katalog taraması yapabilmekte ve üyelik bilgilerine ulaşabilmektedir.
Bandrol Sorgulama	Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kullanıma sunulan ve sinema eserleri, müzik eserleri ve kitaplara tatbik edilen bandrollerin sorgulanabildiği ve esere ilişkin bilgilere ulaşabildiği uygulamadır.
Türkiye’nin Müzeleri	Müzelerin sanal ortamda gezilebilmesi amacıyla oluşturulmuş uygulamadır. 2024 Haziran ayı itibariyle 46 müze ve örenyeri sanal ortamda gezilebilmektedir.
EKitabım	Bu uygulama ile okurlar; kamu yayıncıları ve özel yayınevleri tarafından yayımlanan binlerce e-kitaba ücretsiz olarak ulaşabilmekte, kitapları mobil cihazlarına indirerek 15 gün boyunca okuyabilmekte, kendi kitaplıklarını oluşturabilmekte, kaldıkları yerden okumaya devam edebilmekte, notlar alabilmekte ve beğendikleri kitapları diğer okuyuculara önerebilmektedirler.
Konuşan Kitaplık	Görme Engelliler Merkezi üyelerinin arşivinde yer alan sesli kitapları zaman, mekân ve donanım engeli olmadan telefonları üzerinden de dinleyebilmelerine imkân sağlamaktadır.
Müzelerin Sesi	Müzelerde sergilenen eserlere ait sesli anlatım veya işaret dili videolu içeriklere erişim sağlanabilmektedir.
Film Mirasım	Filmlerin muhafazası ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla Sinema Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan arşivdeki filmleri dijital ortama aktarmakta ve restore etmektedir.

Kaynak: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024a) Mobil Uygulamalar, <https://mobil.ktb.gov.tr/> (06.06.2024).

Ayrıca bakanlık tarafından “KTBİM Alo176”, “ISM” ve Bakanlık personelinin elektronik ortamdaki tüm bilgi ve belgeleri koruma altına alan bir dosya yönetim ve arşivleme sistemi olan “KTB Bulut” mobil uygulamaları da geliştirilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının dijital kültüre katkılarından biri de “Türkiye’nin Hazinesi” adlı dijital koleksiyonunun Google Arts & Culture Platformunda yayınlanması olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılı vesilesiyle bin yıllara dayanan mutfak ve kültür mirasından seçkilerin dijital ortama aktarılması amacıyla hayata geçirilen dijital koleksiyonda, Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı tarihi eserler, örenyerleri, sanat ve el sanatları, yemek kültürü gibi pek çok değer ön plana çıkarılmıştır. Koleksiyonda 70’den fazla hikâye, 10 videodan oluşan belgesel ve 17 adet Street View çekimi yer almıştır (Daşkıran, 2024). Bu çalışma Türk kültürüne ait simge değerlerin dijital ortama aktarılmasıyla dünyaya tanıtılması ve gelecek nesillere miras bırakılması bağlamında oldukça değerlidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından geliştirilen “MüzeKart” ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Saraylar ve Çanakkale Alan Başkanlığına bağlı 350’den fazla müze ve örenyeri bir yıl boyunca ziyaret edilebilmektedir. Ayrıca “MüzeKart” uygulamasından hemen faydalanmaya imkân veren, fiziksel bir MüzeKart’a ihtiyaç duymadan QR kod ile herhangi bir müze veya örenyerine giriş yapılmasına imkân sağlayan mobil müze kart da kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024b). Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, Covid-19 salgını döneminde özel tiyatroların oyunlarını sanatseverlerle buluşturmak ve yeni eserleri sektöre tanıtmak amacıyla “Dijital Tiyatro Kütüphanesi” projesini hayata geçirmiştir (Anadolu Ajansı, 2020).

e-Devlet platformu üzerinde (www.turkiye.gov.tr) Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ilişkili toplamda 60 başlıkta işlem, hizmet, başvuru, teşvik, sorgulama, güncelleme gibi alanlarda dijitalleşmede önemli mesafeler kaydedildiği görülmektedir. 60 başlığın 16’sı “e-hizmetler”, 36’sı “kurum portalları”, 7’si “kurumların sunduğu” ve 1’i de “kurum adında ara” kategorilerinde sınıflandırılmaktadır. Bakanlık bu platformda MüzeKart, halk kütüphaneleri katalog tarama, bandrol sorgulama, etkinlik ve proje desteği, görsel sanatlar yarışma başvuruları, senaryo ve yazım diyalog desteği, GENÇDES eser üretim desteği, kısa film yapım desteği, eKitap ve kültür fonu başvuruları gibi kültür ve sanat konusu ile ve turizm alanında çeşitli hizmetlerini dijital ortama taşımıştır (e-Devlet, 2024).

2.2. Kamu Yönetiminin Dijital Kültür Üzerine Dolaylı Etkileri

2.2.1. Hukuki Altyapının Oluşturulması. Günümüzde teknolojinin hızlı gelişmesine paralel olarak toplum yapısındaki değişim ve dönüşümler ve bilgi güvenliğinin sağlanması zorunluluğu teknoloji tabanlı kamu hizmetleriyle ilgili yeni mevzuat düzenlemeleri yapılmasına olan ihtiyacı artırmıştır. Bu bağlamda kamu yönetimi, internet ve BİT vasıtasıyla işlenebilecek suçların önüne geçilmesi, zararlı içeriklere engel olunması suretiyle

toplum ve aile yapısının korunması, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması, kültürel değer ve varlıkların dijital ortamlara aktarımı ile bunların gelecek nesillere miras bırakılmasının sağlanması gibi pek çok konuda mevzuat düzenlemelerine giderek dijital kültür oluşumuna katkı sağlayabilmektedir. Her ne kadar kanunların TBMM’de kabul edilmesi siyasi irade tarafından gerçekleştirilse de kanunların hazırlık süreçlerinde bürokratların katkısı, uygulamalarla ilgili hazırlanacak raporlarla geri bildirim sağlanması ve kanun hükümlerini ihlal edenlerin yakalanması gibi pek çok konuda kamu yönetimine ve görevlilerine ihtiyaç duyulması göz önüne alındığında kamu yönetiminin mevzuat düzenlemeleri ve uygulamaları konusunda önemli bir rolü olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca kanunların uygulanmasını göstermek amacıyla çıkarılan yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerle de kamu yönetimi hukuki altyapısının oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Mevzuat düzenlemeleriyle BİT ve internet kullanıcılarının bilgi ve kişisel veri güvenliklerinin sağlanması, kullanıcı sayılarının artmasına ve bilinçli bir kullanıcı kitlesinin oluşturulmasına sağladığı olumlu katkılar bakımından dijital kültür oluşumunu destekleyici bir rol oynamaktadır. Bu nedenle bilgi ve kişisel verilerin güvenliği konusu dijital çağın en öncelikli konularının başında gelmektedir. Sanayi toplumunda mal güvenliği ne kadar önemli ise bilgi ve iletişim toplumunda bilgi güvenliği o oranda önemlidir (Şat, 2020: 106). Çünkü uçsuz bucaksız internet ortamında işlemlerini gerçekleştiren ve kişisel bilgilerini e-portallara kaydeden vatandaşların kişisel bilgilerinin korunmasına yönelik olarak hukuki bir alt yapının varlığına güvenmek istemesi oldukça doğal bir durumdur. Hukuk, sanal ortamda gerçekleşmesi muhtemel hak kayıplarının önüne geçecek olan ve suç olarak tanımlanmış fiil ve eylemleri işleyenlerin gerekli müeyyidelerle cezalandırılmasını sağlayan mekanizmadır. Bu anlamda hukuk, dijital kamu hizmetlerine ve vatandaşların bireysel olarak internet ve dijital platform kullanmalarında şüpheli ortadan kaldırırken diğer taraftan genel olarak dijitalleşme karşısında topluma güven sağlamaktadır (Türedi, 2019: 58).

Özellikle kamu hizmetlerinde internet ve BİT’lerin kullanımını ifade eden e-Devletten vatandaşların daha aktif katılımını ve kamu yönetimi ile daha interaktif bir iletişimi öngören dijital devlete geçişin söz konusu olduğu günümüzde nüfus, ruhsat, gelir gider tabloları, vergi, seyahat ve iletişim gibi pek çok alanda veri güvenliği çok daha önemli hale gelmektedir. Vatandaşlar kişisel bilgiler, enformasyon ve enformasyon sistemleri konusunda hem fiziki hem sanal ortamda güvenliği sağlamaları gereken kamu kurumlarına ve mevzuat düzenlemelerine güvenmek istemektedir. Bu bağlamda sisteme güven duymak tüm dijital platformlar için kaçınılmaz bir ön şart olmaktadır (Tataroğlu ve Coşkun, 2005:180). Elektronik işlemlerdeki güven eksikliği dijitalleşmenin önündeki engellerden biri olarak görüldüğünden dolayı dijitalleşmenin gerekli olduğu kadar bu dijitalleşmenin kamu otoritesinin koyduğu kurallar çerçevesinde gelişmesi ve bu gelişimin denetimi de gerekli olan bir husustur. Dolayısıyla dijitalleşmenin gelişimi ile top-

lumda yansıma alanı bulan dijital kültür kavramının da gelişmesi, yayılması, güven ve mahremiyet olguları üzerinden şekillenmektedir. Bireysel olarak vatandaşların veya bir bütün olarak toplumun dijital eylemleri benimsemesi ve bu eylemlere katılması, söz konusu eylemlerin ve bu eylemler sonucunda karşılaşılabilecek muhtemel olumsuzluklar sonucundaki mağduriyetlerin önlenmesine yönelik hukuki dayanağın oluşturulmasında yatmaktadır.

Bu konuda en önemli düzenlemelerden biri elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla "05.11.2008 tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu"dur. Bu Kanun'un "Tüketici ve Son Kullanıcı Hakları" başlıklı 4. bölümünde hizmetlerin tüketici ve son kullanıcılara eşit koşullarda ve ayırım gözetmeden sunulması, kullanıcıların hizmetlere eşit koşullarda erişebilmeleri ve hak ve menfaatlerinin korunması, bilgilendirme ve şeffaflığın sağlanması, hizmet kalitesinin sağlanması ve elektronik haberleşme hizmetlerinden faydalanırken herhangi bir hak ihlalinin yaşanmaması konularında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görevli olduğu hüküm altına alınmıştır (CB Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024).

Dijital kültürün tesis edilmesi ve korunması amacına hizmet eden önemli kanunlardan biri de "04.05.2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun"dur. Bu Kanunun temel amaçlarından biri internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesidir. Söz konusu Kanun'un 8. maddesinde bazı durumlarda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre "Türk Ceza Kanunu"nda yer alan intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş ve kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçları; 25.07.1951 tarihli ve "5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun"da yer alan suçlar ve 29.04.1959 tarihli ve "7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun"da yer alan suçlarda içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verileceği hususu düzenlenmiştir. Ayrıca 9/A maddesinde de özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi düzenlenmiştir (CB Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024).

Söz konusu düzenlemelerin bilgiye hızlı ve kolay ulaşma aracı olan internet ve BİT'lerin toplumun kültürel yapısını, değer yargılarını, örf ve adetlerini aşındırmasının önüne geçilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi, ailenin ve gençliğin, kültürel ve ahlaki değerlerin korunması amacıyla internet ortamının kontrol edilmesine odaklandığı açık-

tır. Bu kontrolde en önemli yaptırımlardan biri internet sitelerine erişimin engellenmesidir. Bu işlem IP engelleme, DNS engelleme ve Proxy kullanılarak URL engelleme şeklinde yapılmaktadır. Türkiye’de internet erişim engellemeleri Türk Telekom üzerinden IP adresinin bloke edilmesiyle gerçekleştirilmektedir (Köse ve Özen, 2010: 114). 5651 sayılı Kanun’da söz konusu fiillerin internet ortamında işlenmesinin önlenmesi konusunda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna önemli görevler verilmiştir.

Türk Ceza Kanun’unun 10. bölümünde ise “Bilişim Alanında Suçlar” işlenmiş olup ilgili kanununun 243. maddesinde, “Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren veya orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir” ifadelerinde bilişim alanında işlenecek suçların cezai yükümlülüğünden bahsedilmiştir. Yine “Siber Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı” siber suçlara karşı faaliyette bulunmaktadır. Bu anlamda siber suçlarla mücadele kapsamında kanuni esaslar kadar bir kamu yönetimi teşkilatı olan kolluk kuvvetlerinin çalışmaları oldukça önemlidir. BİT’lerin kullanımı ve yaygınlaştırılması alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri yukarıda sayılanlarla sınırlı olmayıp bu konuda yapılmış çok sayıda düzenleme söz konusudur¹.

2.2.2. Teknik Altyapının Tesis Edilmesi. Dijitalleşmenin en önemli dayanaklarından birini teşkil eden teknik altyapı vatandaşların BİT ve internet erişimini sağlayan araç, gereç, donanım, yazılım ve ağ sistemlerinin bütününe ifade etmektedir. Bu noktada gerek merkezi ve yerel yönetimler gerekse Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu gibi idari otoriteler ya bizzat yürüttükleri altyapı çalışmalarıyla ya da özel sektöre verdikleri izin, ruhsat veya lisanslarla dolaylı olarak ülke genelinde BİT ve internet altyapısının gelişmesi ve yaygınlaşmasında rol sahibi olmaktadır.

Teknik altyapının oluşturulması konusunda merkezi yönetim olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, yerel yönetimler olarak da belediyeler tarafından yürütülen hizmetler ön plana çıkmaktadır. Örneğin; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ve/veya elektronik haberleşme şebekesi sağlanması amacıyla şirketlerin, Kurum tarafından kayıtlanarak bu şirketlere elektronik haberleşme hizmetlerine özel belirli hak ve yükümlülükler verilmesi şeklinde işleyen “Yetkilendirme” işlemi yapmaktadır. Ayrıca Kurum, işletmeciler arasında uzlaştırma prosedürünü işletmek gibi görevleri de yürüterek altyapı hizmetlerinin rekabetçi bir ortamda yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye’de belediyeler de mahalli ve müşterek ihtiyarların karşılanması kapsamında teknolojik altyapının tesisi ile ilgili bazı girişimleri ve uygulamaları hayata geçirmektedirler. Bu konuda çok sayıda örnek uygulamadan bahsetmek mümkün olmakla birlikte İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Kütahya Belediyesinin uygulamalarına yer verilecektir.

1 Detaylı bilgi için Bknz: <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/kanun>
<https://cbddo.gov.tr/mevzuat/> <https://www.btk.gov.tr/kanunlar>

İzmir Büyükşehir Belediyesi kentte iletişim sistemlerinin kurulması, işletilmesi ve bakım-onarımının yapılması, e-belediye hizmetlerinin kesintisiz verilebilmesi maksadıyla bütünlüklük ağı altyapısının (İzmirNET ağı alt yapısı) kurulması, her türlü kablolu ve kablolu ağı yapılanmalarının tesis edilmesi, internet, sunucu ve bilgi güvenliğinin sağlanması, dış ağlardan gelebilecek siber saldırıların engellenebilmesi amacıyla tedbirlerin alınması gibi görevlere sahiptir (İzmir Belediyesi, 2024). Ayrıca belediyelerde vatandaşlara hizmet bakımından sağlanan ücretsiz Wi-Fi hizmeti, yaygınlaşan hizmet kalemlerinden biri haline gelmiştir. Örneğin, Kütahya Belediyesinin "Akıllı Kent Kütahya Projesi" kapsamında vatandaşların ücretsiz Wi-Fi hizmetinden faydalanması sağlanmış ve şehrin belli bölgelerinde Wi-Fi noktaları oluşturulmuştur (Kütahya Belediyesi, 2024).

2.2.3. Teknoloji Kullanım Teşvikleri. Kamu yönetimi birimleri dijitalleşme ile beraber toplumdaki her kesime eşit oranda hizmet sunabilmek adına çalışmalarını çeşitlendirmek durumundadır. Kamu yönetiminde işbirlikçi, yeni bilgi ve teknolojilerin üretimini destekleyen, toplumu bu konuda bilinçlendiren ve teşvik eden girişim ve programların gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Gül, 2018: 22). Siyasi iradeler ve kamu yönetimleri tarafından bazı sektör ve alanlarda üretimi artırmak, işsizliği önlemek, piyasada oluşabilecek dengesizliklerin önüne geçmek gibi gerekçelerle uygulanan teşvikler, teknoloji üretimi ve kullanımının özendirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla da kullanılabilmektedir. Bu teşviklerde ekonomik anlamda ticaretin geliştirilmesi, kayıt dışılığın azaltılması, teknoloji üretimi ve kullanımının artırılması, denetimlerin kolaylaştırılması, toplumun dijital dönüşümünün gerçekleştirilmesi, ticari işlemlerde ve harcamalarda dijital ortamlardan faydalanılması ve e-girişimciliğin yaygınlaştırılması gibi amaçlar söz konusu olabilmektedir. Söz konusu amaçlar için kamu yönetimleri tarafından sağlanan teşvikler doğrudan veya dolaylı olarak dijitalleşmenin yaygınlaştırılması ve dijital kültürün oluşturulmasına veya geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Bu bağlamda ilk akla gelen etkinliklerden biri ilk kez 2018'de gerçekleştirilen TEKNO-FEST Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivalidir. Bu festival teknoloji yarışmaları, hava gösterileri, çeşitli konularda gerçekleştirilen söyleşi ve etkinlikler gibi birçok faaliyete ev sahipliği yaparak toplumda teknolojiye olan ilgiyi artırılması ve Türkiye'nin teknoloji üreten ve geliştiren bir topluma dönüşmesi konusunda farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Festival, Türkiye Teknoloji Vakfı Takımı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından düzenlenmesine rağmen çok geniş bir paydaş katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Paydaş bakanlıklar olan İçişleri Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının yanında festival çok sayıda başkanlık, kurum ve kuruluşun katılımıyla gerçekleştirilmektedir (TEKNOFEST, 2024).

Ayrıca Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından KOSGEB: KOBİ Teknoyatırım Destek Programı ile Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ürünlerin üretimine ve ti-

carileştirilmesine yönelik projeler ile orta-yüksek ve yüksek teknoloji alanında yer alan ürünlerin üretimine ve ticarileştirilmesine yönelik projeler desteklenmektedir² (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021). Bakanlık, ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı ve ürünlerin üretiminin artırılması, teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenmesi ve en az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin artırılması gibi amaçlarla Yatırım Teşvik Uygulamalarını sürdürmektedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023). Ayrıca Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanun’u kapsamında teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren Ar-Ge, tasarım ve yazılım geliştirme odaklı projeleri olan firmalar ve girişimcileri ofis, bina veya arsa kiralama/satın alma konusunda da desteklemektedir³ (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023). Bilişim Vadisinin mobilite odaklı teknolojik girişimcileri destekleyeceği “İleri Girişimci Destek Programı İş Fikri” çağrısında elektrikli araç teknolojileri, siber güvenlik teknolojileri, yapay zekâ & makine öğrenmesi, batarya teknolojileri, fonksiyonel güvenlik, hizmet olarak mobilite, mikro hareketlilik, nesnelere interneti, blokzincir teknolojileri desteklenmektedir (Bilişim Vadisi, 2023). Ayrıca TÜBİTAK, özel sektör işletmelerinin araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini ve proje esaslı Ar-Ge faaliyetlerini desteklemektedir (TÜBİTAK, 2016). Örneğin, yenilikçi iş modelleriyle teknolojiyi birleştiren işletmeleri ifade eden Fintek girişimleri TÜBİTAK Bireysel Girişimcilik Aşamalı Destek Programı kapsamında değerlendirilebilmektedir (Sezal, 2020: 243). E-Ticarete yönelik rekabet ortamının artırılması amacıyla devlet teşvikleri de KOSGEB tarafından yürütülmektedir (Utku ve Dümenli, 2022:23).

Yukarıda bazı örnekleri verilen teknoloji alanında projelerin ve fikirlerin bakanlıklar ve kamu otoriteleri tarafından desteklenmesi gelişen teknoloji dünyasında hem vatandaşların ekonomik kazanç elde etmesi hem de teknolojik yeniliklerin iş süreçlerine dahil edilmesi bakımından önemlidir. Bu teşviklerin söz konusu faydalarının yanında ekonomik ve ticari hayatta teknolojinin daha fazla kullanılmasına sebep olması, bireylerin teknoloji konusundaki bilgi, birikim, farkındalık ve teknolojik ürünlere olan ilgilerini artırması bağlamında özellikle uzun vadede dijital kültür oluşumuna dolaylı katkı sağlaması beklenebilir.

2.2.4. Zorunlu Dijital İşlemler. Kamu yönetiminin dijital kültür üzerine etkilerinden biri de kamu hizmetlerinde teknoloji kullanımının oranlarının artırılmasına hizmet edecek bazı başvuru, iş ve işlemlerin dijital araçlar ve ortamlar vasıtasıyla yapılması zorunluluğu getirilmesidir. Bu zorunluluk; işlemlerin hızlandırılması, zaman, mekân ve maliyet açılarından tasarruf sağlanması ve kamu yönetimindeki hantallık, bürokrasi ve verimsizliğin önlenmesine hizmet etmesinin yanında vatandaşlar nezdinde teknolojik vası-

2 Bakanlık bünyesindeki KOSGEB-KOBİ TEKNOYATIRIM Destek Programı için; https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/dosyalar/detay_kosgeb_kobi_teknoyaticim_destek_programi.pdf

3 Bakanlık bünyesinde yer alan yatırım teşvik uygulamaları için; <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615> İlgili kanun md. için; <https://www.sanayi.gov.tr/mevzuat/kanun/mc0807011619>

olarak ve dijital ortamların kullanım oranlarında bir artış meydana getirmektedir. Bu doğrultuda kamu kurumlarında birtakım işlemlerin elektronik ortamlarda sunulması zorunlu hale getirilmiştir.

Bu konuda en dikkat çeken örnek e-Devlet platformudur. Bu platform günümüzde birçok işlemin elektronik ortamda yapılabilmesine ve adalet, eğitim, iş ve kariyer, sosyal güvenlik ve sigorta, trafik ve ulaşım, vergi-harç ve cezalar, şikâyet ve bilgi edinme, kişisel ve genel bilgiler, çevre-tarım ve hayvancılık, devlet ve mevzuat, güvenlik, sağlık ve telekomünikasyon gibi çok çeşitli alanlarda işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesine imkân sağlamaktadır. Ayrıca günümüzde artık birçok işlemin e-Devlet platformu üzerinden gerçekleştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Örneğin, Kredi ve Yurtlar Kurumunun burs programına başvurmak isteyen bir öğrencinin e-Devlet üzerinden başvuru yapması zorunludur. Bunun yanı sıra e-randevu, parsel sorgusu, beyan tesisi gibi işlemlerin e-Devlet girişi bilgileri ile tapu işlemlerinin Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (Web tapu) üzerinden gerçekleştirilmesi mümkündür. Örnekleri çeşitlendirilebilecek bu dijital ortamlarda kamu kurumları ile dijital iletişim kanalları ile iletişim kurulmakta ve hizmetler sunulmaktadır. Bu bağlamda kamu kurum ve kuruluşları birçok hizmeti çevrim içi şekilde sunabilme kapasitesine sahip olmaktadır (Karasoy ve Babaoğlu, 2020: 121). Bu konuda başka bir örnek, Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından yürütülen marka ve patent işlemlerinin dijital olarak gerçekleştirilmesidir. Bu işlem hizmeti alan kişiler için kolaylık sağlarken teknoloji kullanımının yaygınlaşmasına sebep olmaktadır (Gümüş ve Ertürk, 2023: 97). Benzer şekilde diğer pek çok uygulama gibi ÖSYM'nin aday, görevli, sınav ve tercih işlemlerinin de elektronik ortamda gerçekleştirilmesi de dijital uygulamaların ve kültürün gelişmesinde rol oynamaktadır.

Tüm bu dijital işlemler ve süreçler kamu hizmetine elektronik ortamda başvuru yapmak ve süreci takip etmek zorunluluğunda kalan vatandaşları zorunlu olarak teknolojiyi kullanmak durumuna sevk edeceği noktada dijitalleşmenin yaygınlaşmasına ve dijital kültürün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Böylece kamu hizmetlerinden yararlanmak isteyen veya çoğu kez kamu hizmetlerinden yararlanmak zorunda olan vatandaşlar söz konusu yenilik ve gelişmelere ayak uydurmak zorunda kalmakta ve dijital kültür sürecinin bilinçli bir öznesi konumuna gelmektedir. Bu durum sadece kamu hizmetinden yararlananlar için değil kamu görevlileri açısından da geçerli olmaktadır.

2.2.5. Teknoloji Temelli Eğitim Programları ve Dersler. Dijitalleşen dünyanın toplumlar için meydana getirdiği yeniliklerden biri de eğitim alanında olmuştur. Bilgi teknolojilerinin gelişimi ve yaygınlaşmasıyla beraber eğitim kurumlarında, ders içeriklerinin ve derslerin sunum yöntemlerinin de değiştiği görülmektedir. Türkiye'de eğitimde teknoloji içerikli derslerin seçmeli olarak müfredata eklenmesi 1998 yılından günümüze kadar sürdürülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 1998 yılında seçmeli bilgisayar dersini ilköğretim okullarında müfredata eklemiştir. Bu doğrultuda bilgisayar dersini verecek

eğitimcilerin yetiştirilmesi hedeflenmiş ve 1998 yılında eğitim fakülteleri bünyesinde “Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü” açılmıştır. Bundan sonra gerek temel eğitimde gerek ileri düzey eğitimde bilgisayar ve temel bilgi teknolojileri içerikli derslerin sayısında ve süresinde artışlar görülmüş, eğitim sürecinin hemen her safhasında teknolojik gelişmeler öğretilmeye ve uygulanmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrenciler için yayınlanan seçmeli ders listeleri 2023-2024 yılında 30 adet dersten oluşmaktadır. Bunlar arasında dijital sanatlar, robotik kodlama, yapay zekâ uygulamaları ve medya okuryazarlığı gibi teknoloji destekli dersler bulunmaktadır (MEB, 2023). Yüksek Öğretim Kurulu tarafından da büyük veri, yapay zekâ ve dijitalleşme alanları ile ilgili hem lisans hem ön lisans düzeyinde 20 farklı üniversitede yeni bölümlerin açılması planlanmıştır. Ön lisans düzeyinde açılması planlanan bölümlerin yapay zekâ operatörlüğü, büyük veri analistliği, otonom sistemler teknikerliği, dijital dönüşüm elektroniği, robotik ve yapay zekâ, oyun geliştirme ve programlama, bulut bilişim operatörlüğü, imalat yürütme sistemleri, kurumsal bilişim uzmanlığı, insansız araç teknikerliği, ön-yüz yazılım geliştirme, arka-yüz yazılım geliştirme gibi bölümler olması planlanırken veri bilimi ve analitiği ile yapay zekâ ve makine öğrenmesi de lisans düzeyinde açılması planlanan bölümlerdir (YÖK, 2024).

SONUÇ

Günümüzde dijitalleşmenin insan hayatına getirdiği yenilikler insanların hayata bakışlarını, değer yargılarını, düşünce biçimlerini, hayatı anlamlandırma çabalarını, duygu ve düşüncelerini dolayısıyla da onların kültür dünyasını dönüştürmektedir. Teknolojik gelişmelerin ivme kazanmasıyla beraber “Dijital kültür” kavramı da modern toplumun kaçınılmaz bir gerçekliği olarak ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme ile beraber insanların yaşamına yerleşen yeniliklerin meydana getirdiği yeni bir yaşam tarzı veya alışkanlıklar bütününe ifade eden dijital kültür, bilgi iletişim vasıtalarının hızla geliştiği 1990’lardan sonra ortaya çıkmış ve gün geçtikçe daha fazla popüler olmuş bir kavramdır. Birey ve toplum hayatında radikal değişim ve dönüşümlere sebep olan teknolojinin ve teknolojinin etkisindeki kültürü ifade eden dijital kültür kavramıyla kamu yönetimlerinin sıkı bir ilişki içinde olması doğal bir durumdur.

Toplumda ve kamu yönetiminde BİT’lerin kullanılmasını çeşitli mekanizmalarla teşvik etmek, bu alanda düzenleme ve denetleme faaliyetleri yürütmek ve bu teknolojileri kullanırken kültürel değerleri ve yapıyı korumak bağlamında değerlendirildiğinde Türk kamu yönetiminin dijital kültür oluşumuna doğrudan veya dolaylı katkılarının söz konusu olduğu görülmektedir. Öncelikle Türkiye’de BİT’lerin hem kamu yönetiminde hem toplumda verimli ve yaygın bir şekilde kullanılması, böylece internet ve BİT kullanımının yaygınlaştırılarak bu teknolojilerin doğru kullanımı gibi amaçlarla kamu yönetiminde çeşitli kademelerde yapılar ve örgütlerin kurulması dijital kültürün oluşumu üzerinde

önemli etkileri olan bir gelişmedir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu her ne kadar farklı amaçlara hizmet etmeleri için kurulmuş olsalar da bu kurumların ülkede yürütülen bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, bu konuda farklı kurumlar arasında yürütülen çalışmalarda işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, ülkede bilgi ve iletişim teknolojilerinin zararlı etkilerinden arındırılmak suretiyle kullanımının yaygınlaştırılması ve teknoloji karşısında kültürel yapının ve değerlerin korunarak “Teknolojinin millileştirilmesi ve kültürel yapıya uygun forma getirilmesi” amaçlarında ortak bir görev ve sorumluluk kesişimi söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda söz konusu kurumların doğrudan doğruya kuruluş amaçları ve faaliyetleriyle dijital kültür oluşumuna önemli katkılarının olduğu ifade edilmelidir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tarihi ve kültürel değerlerin daha iyi tanıtılması, kültür sanat faaliyetlerine daha kolay ulaşılması ve bu etkinliklerin takibinin dijital ortamda yapılması ve mevcut kültürün dijital ortama aktarılması amaçlarıyla çeşitli uygulamaların geliştirildiği ve projelerin yapıldığı görülmektedir. Bu gelişmeler; kültürel değerlerin ve belleğin dijital ortama aktarılması, internet kullanımının yaygınlaşması, teknoloji bilincinin gelişmesi, tarihi ve kültürel değerler hakkında daha kolay bilgi edinilebilmesi gibi sonuçlarla dijital kültür oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Türk kamu yönetiminin BİT ve internet kullanımı konusunda düzenleme, yasaklama, teşvik etme içeriklerine sahip mevzuat düzenlemeleriyle “Dijital kültür” oluşumuna katkıda bulunması söz konusu olmaktadır. Yasal düzenlemelerin TBMM tarafından yapıldığı düşünülse de yönetmelik ve genelge gibi diğer düzenleyici işlemlerle veya yasalarda belirlenmiş suçları işleyenlerin yakalanması ve adalete teslimi gibi görevler kamu yönetimi tarafından yerine getirildiğinden mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve uygulanması konusunda kamu yönetiminin dijital kültür oluşumuna katkılarından bahsetmek mümkündür. İnternet ve BİT kullanımı konusunda teknik altyapının tesis edilmesinde de gerek yukarıda zikredilen bakanlıklar eliyle merkezi yönetimler gerekse de yerel yönetimlerin teknik altyapının tesis edilmesi, yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesindeki faaliyetleriyle ilgili kamu yönetimi teşkilatları BİT ve internet kullanımına sundukları katkılar açısından dijitalleşmeye ve dijital kültür oluşumuna etki etmektedirler.

Ayrıca teknoloji kullanımına yönelik teşvikler ve faaliyetler, bazı kamu hizmetlerinde dijital ortamların kullanılması zorunluluğu ve teknoloji temelli eğitim programları ve dersler dijital kültür oluşumunu etkilemektedir. Bu konuda özellikle her alandan birçok hizmete erişilebilir dijital bir platform olan ve fiziki olarak sunulan kamu hizmetlerinin dijital dünyada bir yansıması veya kamu yönetiminin dijital dünyaya açılan kapısı olan e-Devlet Kapısı, toplumun her kesimine yönelik kamu hizmetlerini bünyesinde barındırması ve bazı hizmetlerin de bu platform üzerinden alınması zorunluluğu getirilmesi, kamu hizmetlerinin muhatabı olan vatandaşları internet ve BİT'leri kullanmak durumunda bırakmaktadır. Dolayısıyla bu durum bir farkındalık oluşumuna yol açmakta ve dijital kültür bilincinin gelişimine zemin hazırlamaktadır.

Etik Beyanı: Yazarlar bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Doç. Dr. Yusuf UYSAL ve Kübra MALKOÇ YILMAZ çalışmanın tamamında birlikte katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazar ve herhangi bir kurum/kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere teşekkür ederiz.

Ethics Statement: The author declare that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Technology has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: Doç. Dr. Yusuf UYSAL and Kübra MALKOÇ YILMAZ have contributed to all parts and stages of the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the author and any institution.

Acknowledgement: We would like to thank the referees who contributed to the publication process.

KAYNAKÇA

- Abhari, K., Chloe, O., Bailey, B., and Williams, D. M. (2021). "Co-Governance in Digital Transformation Initiatives: The Roles of Digital Culture and Employee Experience", *Proceedings of the 54th Hawaii International Conference on System Sciences*, s. 5801-5810, Conference Paper: January.
- Ardévol, E. (2005). "Cyberculture: Anthropological perspectives of the Internet", *Using anthropological theory to understand media forms and practices workshop Loughborough*.
- Anadolu Ajansı, (2020), **Kültür ve Turizm Bakanlığı özel tiyatrolar için 'Dijital Tiyatro' projesini başlattı**, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/kultur-ve-turizm-bakanligi-ozel-tiyatrolar-icin-dijital-tiyatro-projesini-baslatti/2062996>, (Erişim Tarihi:06.06.2024).
- Bauman, Z., (1998) *Sosyolojik Düşünmek*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul: Açılım Kitap.
- Bilişim Vadisi, (2023). İleri Girişimci Destek Programı İş Fikri, <https://bilisimvadisi.com.tr/haberler/ileri-girisimci-destek-programi-is-fikri-teklif-cagrisi/>, (Erişim Tarihi: 01.05.2024).
- Brainly, (2024), **The best answer for the question. What's an example of a visual symbol of digital culture?**, <https://brainly.com/question/40590482>, (Erişim Tarihi: 10.06.2024).
- Buffat, A., (2015), "Street-Level Bureaucracy and E-Government", *Public Management Review*, 17(1), s. 149-161.
- Çelik, D. (2023), "Kamu Yönetiminde Dijital Dönüşümde Bir Sorun Alanı: Dijital Kültüre Yönelik Bir Direnç", *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, (1),s.69-86.
- Çelik, D. ve Leblebici, D. N., (2023), "Belediyelerde Dijital Olgunluğun Geliştirilmesinde Dijital Kültürün Etkisi", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*", 25(44), s. 601-621.
- Çötel, S. (2019), "The Impact of New Media on The Forms of Culture: Digital Identity and Digital Culture", *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 9(2), s. 1-12.
- Daşkıran, L. (2024), **Türkiye'nin Kültür Mirası Dijital Dünyaya Açılıyor**, <https://www.fortuneturkey.com/turkiyenin-kultur-mirasi-dijital-dunyaya-aciliyor>, (Erişim Tarihi: 06.06.2024).
- Deuze, M., (2006), "Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture", *The Information Society*, 22(2), s.63-75.
- Dunleavy, P. vd. (2005), "New Public Management Is Dead-Long Live Digital-Era Governance", *JPART*, 16(3): 467-494.

- e-Devlet, (2024). **Sunulan Hizmetler**, <https://www.turkiye.gov.tr/arama?aranan=k%C3%BClt%C3%BCr+ve++turizm+bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1&siralama=1&sf=20>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024).
- e-Devlet, (2024). **E-Devlet Hizmet ve Uygulamalar**, <https://www.turkiye.gov.tr/telekomunikasyon-hizmetleri>, (Erişim Tarihi: 02.05.2024).
- Faraj, A.O.M. and Sharabi, W.A.N., (2021), “Developing the digital culture among the students of educational faculties in Prince Sattam Bin Abdulaziz University”, *International Journal of Higher Education*, 10(3), s. 158-168.
- Göçoğlu, V., (2020), “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijital Dönüşüm: Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), s. 615-628.
- Gül, H., (2018), “Dijitalleşmenin Kamu Yönetimi ve Politikaları ile Bu Alanlardaki Araştırmalara Etkileri”, *Yasama Dergisi*, (36), s. 5-26.
- Gümüş, S., ve Ertürk, K. L., (2023), “Kamu Kurumlarındaki Dijitalleşmenin Örgütsel İletişime Etkisi: Türk Patent ve Marka Kurumu Örneği”, *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), s. 88-103.
- Güvenç, B., (1979). İnsan ve Kültür, 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Haroun El. Rashied, S., Zayed, A., Moussa El. Samadicy, A. ve Negm, E. M. (2022), “The Impact of Building Digital Culture on Employee’s Engagement in the ICT Sector”, *Global Scientific Journals*, 10(9), s. 258-289.
- Jantti, M., Hyvarinen, S. (2018), “Exploring Digital Transformation and Digital Culture in Service Organizations”, *2018 15th International Conference on Service Systems and Service Management (ICSSSM)*, 21-22 July, IEEE, Hangzhou, China, DOI: 10.1109/ICSSSM.2018.8465007.
- Karasoy, H. A. ve Babaoğlu, P., (2020), “Türkiye’de Elektronik Devletten Dijital Devlete Doğru”, *KSBD*, (23), s. 115-134.
- Koç, R. (2022), “Dijitalleşen Kültür Ya Da Kültürün Dijitalleşmesi: Dijital Kültür Kavramı”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), s. 500-513.
- Köse, G. ve Özen, K. (2010), İnternet’te **Sansür Üzerine Bir Değerlendirme**, Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi [Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü E-Kitap Koleksiyonu](https://openaccess.hacettepe.edu.tr/handle/11655/11597). <https://openaccess.hacettepe.edu.tr/handle/11655/11597> [Erişim Tarihi:15.07.2024].
- Lang, K. R., Shang, R. D., and Vragov, R. (2009), “Designing markets for co-production of digital culture goods,” *Decision Support Systems*, 48, s. 33-45.

- Okasha, A. (2023). **Introduction to Digital Culture: What is and Why it Matter?**, <https://www.linkedin.com/pulse/introductiondigitalculturewhatwhymatterdramrokasha#:~:text=Digital%20culture%20can%20be%20defined,C%20innovation%2C%20and%20technology%20adoption>, (Erişim Tarihi: 11.06.2024).
- Palfrey, J., Gasser, U., (2008). *Born Digital, Understanding The First Generation of Digital Natives*, New York: Basic Books.
- Postman, N. (1993). *Technopoly*, New York: Vintage Books.
- Rab, Á. (2015). "Slow-tuning digital culture," *Acta Univ. Sapientiae, Social Analysis*, 5(1), s. 15-27.
- Rikakis, T., Kelliher, A., Lehrer, N. (2013), "Experiential Media and Digital Culture", *IEEE Computer Society*, 46(1), s. 46-54.
- Rowles, D. ve Brown, T. (2017). *Building Digital Culture: A Practical Guide to Successful Digital Transformation*, New York: Kogan Page.
- Sadiku, M. N. O., Tembely, M., and Musa, S. M. (2017), "Digital Culture", *International Journals of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering*, 7(6), s. 33-34.
- Saparova, D., Kapysheva, G., Engel, Y. and Nigmanova, D. (2023), "Escape From Freedom In The Digital Culture", *Journal of Philosophy, Culture & Political Science*, (4), s. 57-62.
- Sarıtürk, M., (2022), "Dijital Dönüşüm Döneminde Kamu Yönetimi ve Dijital Hükümet", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), s. 555-603.
- Sezal, L., (2020), "Fintek Hizmetlerinin Finans Sektörüne Etkileri ve Sağlanan Devlet Teşvikleri", *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(3), s. 233-248.
- Shahibi, M.S., Hussin, N. and Wahab, S. (2023), "Digital Culture in Higher Education: Lost in Digital Transformation", *Proceedings of the International Conference on Sustainability in Technological, Environmental, Law, Management, Social and Economic Matters, (ICOSTELM 2022, 4-5 N.)*, Bandar, Lampung, Indonesia.
- Stokes, J., Price, B. (2017). "Social Media, Visual Culture and Contemporary Identity" *Proceedings of The 11th International Multi-Conference on Society, Cybernetics and Informatics (IMSCI 2017)*, s. 159-163.
- Svyrydenko, D., Yatsenko, O. (2021), "Ontology Of The Digital Culture: World Trends And Chinese Advanced Experience", *Filosofiya-Philosophy*, 30(4), s. 359-371.

Şat, N., (2020), “Kavram Olarak E-Devlet”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (102), s. 97-128.

Taş, İ. E, Uçacak, K., ve Çiçek, Y., (2017), “Türk Kamu Yönetiminde Yaşanan Dijital Dönüşümün Bürokratik İşlemlerin Azaltılması Üzerindeki Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Kayfor15 Özel Sayısı, 22, s. 2303-2319.

Tataroğlu, M., ve Coşkun, B., (2005), “Bilgi İletişim Teknolojileri ve E-Devletin Etik Açından İrdelenmesi”, *Siyaset ve Yönetimde Etik Sempozyumu*, s. 165-183.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, (2024). **5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu** <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5809.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, (2024). **5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun** <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5816.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, (2024). **7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun**, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7258.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

T.C. İzmir Büyükşehir Belediyesi, (2024). **Bilgi Ağları Şube Müdürlüğü Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge**, http://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/3_28092018_113159_bilgi-aglari-sube-mudurlugu-calisma-usul-ve-esaslari-hakkinda-yonerge.pdf. (Erişim Tarihi: 12.07.2024).

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024a). **Mobil Uygulamalar**, <https://mobil.ktb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 03.06.2024).

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024b). **Müze Kart**, <https://muze.gov.tr/urundetay?CatalogNo=KRT-MZA01-08-008>, (Erişim Tarihi: 06.06.2024).

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024c), **Türkiye Kültür Portalı**, <https://www.kulturportali.gov.tr/icerik/portal-hakkinda>, (Erişim Tarihi: 06.06.2024).

T.C. Kutahya Belediyesi, (2019). Ücretsiz Wi-fi Hizmeti Haberi, <https://www.kutahya.bel.tr/haber.asp?id=3480>, (Erişim Tarihi: 02.05.2024).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2023). Haftalık Ders Çizelgesindeki Yeni Seçmeli Derslerin Öğretim Programları, <https://tegm.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgesindekiyenisecmeliderslerinogretimprogramlariyayimlandi/icerik/895>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2024). **Uygulamalar**, <https://www.sanayi.gov.tr/uygulamalar>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024)

- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2023). **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yatırım ve Teşvik Uygulamaları**, <https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615>, (Erişim Tarihi:01.05.2024)
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2021). **KOSGEB-KOBİ Teknoyatırım Destek Programı**, https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/dosyalar/detay_kosgeb_kobi_teknoyatirim_destek_programi.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2024),
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2023). **TGB'lerdeki Girişimlere Yönelik Teşvikler**, https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/dosyalar/detay_teknoloji_gelistirme_bolgeleri_destegi.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2024).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2024). **30474 sayılı CB Teşkilatı Hakkında CB Kararnamesi**, <https://cbddo.gov.tr/hakimizda/> (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2024). **Projeler**, <https://cbddo.gov.tr/projeler/#3173>, (Erişim Tarihi: 14.07.2024).
- T.C. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2024). **Kuruluş** <https://www.btk.gov.tr/kurulus>. (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- TEKNOFEST, (2024). **Teknofest Havacılık, Uzay Ve Teknoloji Festivali**, <https://www.teknofest.org/tr/corporate/organizations/#tabsCategory1>, (Erişim Tarihi: 25.06.2024)
- Turan, M., (1994), *Kültür Değişimleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- TÜBİTAK, (2016). **TÜBİTAK Özel Sektör Ar-Ge ve Yenilik Destekleri**, <https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/teydeb-genel-190416.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2024).
- Türedi, F. (2019), "Elektronik Devletten Akıllı Devlete Dönüşüm", *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*, Karaman.
- Utku, M., ve Dümenli, Ş., (2022), *E-Ticarette Devlet Teşvikleri ve Muhasebeleştirilmesi*, Çanakkale: Paradigma Akademi Basın Yayın.
- Uygur, N., (2006), *Kültür Kuramı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uysal, Y. (2020a), "Lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım eğilimlerinin karşılaştırılması: Gediz örneği", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, **11(1)**, s. 70-85.
- Uysal, Y. (2020b), "Klasik Kamu Yönetiminden Yeni Kamu İşletmeciliği ve Post-YKİ'ye kamu Hizmetlerinde Değişim ve Dönüşüm Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Management and Administrations*, **4(7)**, s. 112-135.

Uysal, Y., Kurban, S., Çığman, M.Z., (2023), “Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Ve E-Yönetişim”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 78, s. 211-231.

Uzelac, A., (2008), “How to understand digital culture: Digital culture - a resource for a knowledge society?”, in *Digital Culture The Changing Dynamics*, (Ed. A. Uzelac and B. Cvjetičević), s. 7-21.

Williams, D. L., Crittenden, V. L., Keo, T., McCarty, P. (2012). “The use of social media: an exploratory study of usage among digital natives”, *Journal of Public Affairs*, 12(2), s. 127-136.

YÖK, (2024). **Yapay Zeka, Dijitalleşme ve Büyük Veri Alanlarında Yeni Program ve Bölümler**, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/yapay-zeka-dijitallesme-ve-buyuk-veri-alanlarinda-yeni-program-ve-bolumler-aciklandi.aspx>, (Erişim Tarihi: 01.05.2024).